

Διασυνοριακές υπηρεσίες στην εσωτερική αγορά: σημαντική συμβολή στην οικονομική και κοινωνική συνοχή

Μελέτη

Σύνοψη

Η ευρωπαϊκή ενιαία αγορά έχει συμβάλει αναμφισβήτητα στη βελτίωση της ευημερίας και της ευμάρειας σε ολόκληρη την Ευρώπη, εξασφαλίζοντας την ελεύθερη κυκλοφορία των αγαθών, των κεφαλαίων, των υπηρεσιών και των εργαζομένων μεταξύ των κρατών μελών. Η παρούσα μελέτη επικεντρώνεται στις δύο τελευταίες πτυχές και ιδιαίτερα στην παροχή διασυνοριακών υπηρεσιών. Οι διασυνοριακές υπηρεσίες αφορούν συχνά τη διέλευση των συνόρων μεταξύ κρατών μελών από κάποιο φυσικό πρόσωπο· πρόκειται για υπηρεσίες που μπορούν να παρασχεθούν είτε κατά τη διάρκεια ενός σύντομου ταξιδιού είτε με την απόσπαση εργαζομένων για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα. Η απόσπαση εργαζομένων για την παροχή υπηρεσιών στο εξωτερικό σε προσωρινή βάση διέπεται από τις οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι προβλεπόμενοι κανόνες αποσκοπούν στη θέσπιση σαφούς πλαισίου για τη διασφάλιση του θεμιτού ανταγωνισμού και του σεβασμού των δικαιωμάτων των αποσπασμένων εργαζομένων, προκειμένου τόσο οι επιχειρήσεις όσο και οι εργαζόμενοι να είναι σε θέση να επωφεληθούν πλήρως από τις ευκαιρίες που προσφέρει η εσωτερική αγορά. Ωστόσο, οι υπερβολικά αυστηρές ρυθμίσεις θα μπορούσαν στην πράξη να λειτουργήσουν ως φραγμός στην αγορά για τις εταιρείες με χαμηλότερη παραγωγικότητα της εργασίας.

Με στόχο να καταδειχθούν οι δυνητικές επιπτώσεις της επιβολής υπέρμετρων ρυθμίσεων στην ευρωπαϊκή αγορά υπηρεσιών, η παρούσα μελέτη αποσκοπεί στον ποσοτικό προσδιορισμό της αξίας των διασυνοριακών υπηρεσιών για την οικονομική και κοινωνική συνοχή στην Ευρώπη.

Το 2014, περίπου **10,9 εκατομμύρια θέσεις εργασίας** στην Ευρωπαϊκή Ένωση βασίζονταν στην εξαγωγή διασυνοριακών υπηρεσιών σε άλλα κράτη μέλη της ΕΕ. Από το έτος 2000 και μετά, ο συνολικός αριθμός των εργαζομένων που εξαρτώνται από διασυνοριακές υπηρεσίες έχει σχεδόν διπλασιαστεί. Ενώ η συνολική απασχόληση στην ΕΕ αυξήθηκε κατά 5,5%, η εξαρτώμενη από διασυνοριακές υπηρεσίες απασχόληση αυξήθηκε κατά 94%, **συμβάλλοντας σαφώς στην αύξηση της απασχόλησης** στην ΕΕ.

Ενώ οι μικρότερες ευρωπαϊκές χώρες και τα κράτη μέλη της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης έχουν επενδύσει περισσότερο —σε σχέση με το συνολικό εργατικό δυναμικό τους— στην αγορά διασυνοριακών υπηρεσιών, οι περισσότερες θέσεις εργασίας που εξαρτώνται από τις εν λόγω υπηρεσίες βρίσκονται στην πραγματικότητα στα πρώτα δεκαπέντε κράτη μέλη της ΕΕ (ΕΕ-15). Περίπου το 74% των διασυνοριακών θέσεων εργασίας συγκεντρώνονται σε αυτές τις χώρες και το Ηνωμένο Βασίλειο, η Γερμανία και η Γαλλία φιλοξενούν τους περισσότερους εργαζόμενους σε διασυνοριακές θέσεις εργασίας. Η διαπίστωση αυτή είναι σύμφωνη με την προηγούμενη έρευνα που διενεργήθηκε για τις διασυνοριακές υπηρεσίες με βάση τον αριθμό των φορητών εγγράφων Α1. Πάνω από το 38% των αποσπάσεων εργαζομένων που καταγράφονται στα προαναφερθέντα έγγραφα προκύπτουν μεταξύ δύο κρατών μελών με υψηλούς μισθούς σε αμφότερα εξ αυτών. Τα εν λόγω δύο αποτελέσματα καταδεικνύουν ότι οι εξαγωγές διασυνοριακών υπηρεσιών αποτελούν **σημαντικό οικονομικό παράγοντα σε όλα τα κράτη μέλη**. Σε συνολικούς αριθμούς, η χώρα που αντλεί τα σημαντικότερα οφέλη από την ενιαία αγορά υπηρεσιών στην ΕΕ είναι το Ηνωμένο

Βασίλειο, όπου 1,7 εκατομμύρια θέσεις εργασίας στον τομέα των διασυνοριακών υπηρεσιών θα μπορούσαν να απειληθούν από το Brexit.

Ενώ οι διασυνοριακές υπηρεσίες συνδέονται συχνά με εργασιακά καθήκοντα υψηλής έντασης, από τη μελέτη προκύπτει ότι **οι θέσεις εργασίας σε τομείς παροχής υπηρεσιών υψηλής έντασης γνώσεων** που εξαρτώνται από την εξαγωγή διασυνοριακών υπηρεσιών **έχουν αυξηθεί σχεδόν εξίσου με τα εργασιακά καθήκοντα υψηλής έντασης**. Οι εξαρτώμενες από διασυνοριακές υπηρεσίες θέσεις εργασίας σε τομείς παροχής υπηρεσιών υψηλής έντασης γνώσεων αυξήθηκαν κατά 77 τοις εκατό από το έτος 2000. Περίπου το 4,2% των θέσεων εργασίας στους τομείς παροχής υπηρεσιών υψηλής έντασης γνώσεων στα 28 κράτη μέλη της ΕΕ (ΕΕ-28) εξαρτώνται από την εξαγωγή διασυνοριακών υπηρεσιών. Επίσης, ο μεμονωμένος οικονομικός τομέας που εξαρτάται περισσότερο από την εξαγωγή διασυνοριακών υπηρεσιών είναι ο τομέας παροχής επαγγελματικών, επιστημονικών και τεχνικών υπηρεσιών. Περίπου το 13,6% των θέσεων εργασίας στον εν λόγω τομέα στην ΕΕ-28 εξαρτώνται από τις εξαγωγές διασυνοριακών υπηρεσιών, πράγμα που καταδεικνύει ότι οι διασυνοριακές υπηρεσίες δεν περιορίζονται σε θέσεις υψηλής έντασης εργασίας και ότι είναι επίσης πολύ σημαντικές για τις θέσεις εργασίας υψηλής έντασης γνώσεων σε τομείς με υψηλούς μισθούς.

Όσον αφορά την οικονομική ευημερία και την αύξηση της απασχόλησης, από τη μελέτη συνάγεται η **ύπαρξη μιας σαφώς θετικής σχέσης μεταξύ των διασυνοριακών υπηρεσιών και της οικονομικής ανάπτυξης και της αύξησης της απασχόλησης**. Στις χώρες με υψηλότερο μερίδιο διασυνοριακών υπηρεσιών έχει καταγραφεί πολύ μεγαλύτερη αύξηση της απασχόλησης και του ΑΕγχΠ από ό,τι στις χώρες με μικρότερη συμμετοχή στην αγορά διασυνοριακών υπηρεσιών. Ιδιαίτερα η αύξηση της απασχόλησης είναι στενά συνδεδεμένη με το μερίδιο των εξαρτώμενων από διασυνοριακές υπηρεσίες θέσεων εργασίας στην οικονομία. Εάν μια χώρα αυξήσει κατά 1% το μερίδιο της απασχόλησής της στον τομέα των διασυνοριακών υπηρεσιών, τότε η συνολική της απασχόληση αναμένεται να αυξηθεί κατά 0,013%.

Η **θετική επίδραση των διασυνοριακών υπηρεσιών είναι εμφανής τόσο στο σύνολο της οικονομίας όσο και στους τομείς παροχής υπηρεσιών υψηλής έντασης γνώσεων**. Στις χώρες με υψηλότερο μερίδιο θέσεων εργασίας υψηλής έντασης γνώσεων που εξαρτώνται από την εξαγωγή διασυνοριακών υπηρεσιών έχει καταγραφεί μεγαλύτερη αύξηση της απασχόλησης στον τομέα παροχής υπηρεσιών υψηλής έντασης γνώσεων από ό,τι σε άλλες χώρες.

Μια στατιστική ανάλυση τεκμηριώνει περαιτέρω τη θετική σχέση μεταξύ του μεριδίου των διασυνοριακών υπηρεσιών και της οικονομικής ανάπτυξης στο πλαίσιο της οικονομίας. Η μείωση του μεριδίου των διασυνοριακών υπηρεσιών κατά 1% θα μπορούσε να επιφέρει μείωση του συνολικού ΑΕγχΠ στην ΕΕ-28 κατά περίπου 8 δισεκατομμύρια ευρώ. Ωστόσο, η επίδραση αυτή βασίζεται στην παραδοχή ότι οι θέσεις εργασίας που εξαρτώνται από τις εξαγωγές διασυνοριακών υπηρεσιών θα μπορούσαν να υποκατασταθούν από την εθνική ζήτηση για τους εργαζόμενους που εργάζονται επί του παρόντος σε τομείς εξαγωγής υπηρεσιών, με αποτέλεσμα η συνολική απασχόληση να παραμείνει σταθερή. Με συνολικό αριθμό 10,9 εκατομμυρίων εργαζομένων εξαρτώμενων από τις εξαγωγές διασυνοριακών υπηρεσιών, οι οικονομικές επιπτώσεις της επιβολής ενός αυστηρότερου κανονιστικού πλαισίου στις εξαγωγές διασυνοριακών υπηρεσιών θα γίνονταν ενδεχομένως περισσότερο αισθητές. Το 2014 η συνολική **προστιθέμενη αξία που απέφεραν οι εξαγωγές διασυνοριακών υπηρεσιών ανήλθε σε περίπου 625 δισεκατομμύρια ευρώ στην ΕΕ-28**.

Δεδομένου ότι η θετική επίδραση του μεριδίου των διασυνοριακών υπηρεσιών συνεχίζεται, ενώ παράλληλα η απασχόληση διατηρείται σταθερή, εκτιμάται ότι οι θέσεις εργασίας σε τομείς που εξάγουν τις υπηρεσίες τους σε διασυνοριακό επίπεδο έχουν μάλλον σημαντικότερο θετικό αντίκτυπο στο εθνικό ΑΕγχΠ από τον μέσο όρο των θέσεων εργασίας στη συνολική οικονομία.

Στη μελέτη διαπιστώνεται επίσης η ύπαρξη **θετικής σχέσης μεταξύ του μεριδίου των διασυνοριακών υπηρεσιών και των δεικτών κοινωνικής συνοχής**. Οι χώρες με υψηλότερο μερίδιο διασυνοριακών υπηρεσιών εμφανίζουν κατά μέσο όρο χαμηλότερο ποσοστό ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού. Επίσης, το μέσο επίπεδο ευτυχίας και ικανοποίησης από τη ζωή συναρτάται θετικά με το μερίδιο των θέσεων εργασίας που εξαρτώνται από την εξαγωγή διασυνοριακών υπηρεσιών. Συνεπώς, η ύπαρξη υψηλότερου μεριδίου απασχόλησης εξαρτώμενης από διασυνοριακές υπηρεσίες φαίνεται ότι **αυξάνει το επίπεδο ευτυχίας του μέσου ατόμου στο πλαίσιο της οικονομίας**.

Οι επιπτώσεις του μεριδίου της εξαρτώμενης από διασυνοριακές υπηρεσίες απασχόλησης στην κοινωνική συνοχή είναι σημαντικές, αλλά σχετικά περιορισμένες σε απόλυτους αριθμούς. Η αύξηση κατά 1% του μεριδίου των διασυνοριακών υπηρεσιών αυξάνει τον «δείκτη ικανοποίησης» κατά 0,0086 μονάδες, σε κλίμακα από 1 έως 4 μονάδες. Ωστόσο, δεδομένου ότι από τα αποτελέσματα που προέκυψαν προγενέστερα συνάγεται ότι οι διασυνοριακές υπηρεσίες αποτελούν σημαντική κινητήρια δύναμη της συνολικής αύξησης της απασχόλησης, οι θετικές συνέπειες της δημιουργίας θέσεων εργασίας και της ασφάλειας της απασχόλησης πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την εκτίμηση της αξίας των διασυνοριακών υπηρεσιών για την κοινωνική συνοχή.

Ως εκ τούτου, παρατηρείται μια σαφώς θετική σχέση μεταξύ των εξαγωγών διασυνοριακών υπηρεσιών και της κοινωνικής συνοχής, της οικονομικής ανάπτυξης και ιδίως της αύξησης της απασχόλησης. Επομένως, η καθιέρωση διασυνοριακών αλυσίδων αξίας στους τομείς παροχής υπηρεσιών μπορεί να χαρακτηριστεί ως **σημαντική κινητήρια δύναμη της ευρωπαϊκής οικονομίας**.

Η εναρμόνιση των καλών συνθηκών διαβίωσης στην ΕΕ αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την κοινωνία της ΕΕ. Για την υποστήριξη αυτού του στόχου, η ευρωπαϊκή ενιαία αγορά υπηρεσιών πρέπει να σχεδιαστεί κατά τρόπο ώστε οι διαφορές μεταξύ των μεμονωμένων χωρών να μην είναι υπερβολικά έντονες. Η επιβολή υπερβολικά αυστηρών ρυθμίσεων όσον αφορά την ικανότητα παροχής διασυνοριακών υπηρεσιών θα μπορούσε, εντούτοις, να έχει αντιπαραγωγική επίπτωση στην εναρμόνιση των συνθηκών διαβίωσης στα κράτη μέλη περιορίζοντας την οικονομική ανάπτυξη και την αύξηση της απασχόλησης.

Ενώ το ρυθμιστικό πλαίσιο πρέπει να εγγυάται τα δικαιώματα και τις συνθήκες εργασίας των εργαζομένων στον τομέα της παροχής διασυνοριακών υπηρεσιών, η επιβολή υπέρμετρων ρυθμίσεων που παρεμποδίζουν σοβαρά την παροχή διασυνοριακών υπηρεσιών θα πρέπει να αποφεύγεται. Τα δεδομένα που χρησιμοποιήθηκαν στην παρούσα μελέτη καταδεικνύουν ότι οι διάφοροι τομείς της οικονομίας εμφανίζουν διαφορετικό βαθμό εξάρτησης από τις διασυνοριακές υπηρεσίες και, ως εκ τούτου, οι κανόνες που διέπουν την εξαγωγή υπηρεσιών στην ΕΕ ενδέχεται να έχουν διαφορετικές επιπτώσεις στις οικονομικές δραστηριότητες. Η αποτελεσματική ρύθμιση των διασυνοριακών υπηρεσιών προϋποθέτει τη συνεκτίμηση των εν λόγω διαφορών. **Με την εφαρμογή κανόνων μόνον στους τομείς παροχής υπηρεσιών στους οποίους απαιτείται ενδεδειγμένη ρύθμιση**, η ενιαία αγορά μπορεί να καταστεί πολύ αποτελεσματικότερη.